

Dr Josip Kovačević,
Institut za istraživanje tla, Zagreb
Inž. Štefa Miler,
Zavod za sjemensku kontrolu, Zagreb

KOROVSKJE NEČISTOĆE HELJDE

Ima kultura, koje će, čini se, »novo vrijeme pregaziti« tj. nestat će ih. Naidu veliki historijski događaji, pa se pažnja obrati na glavne kulture, a na kulture kao što je heljda, proso i druge uopće se i ne gleda.

Nešto je slično i sa heljdom. No kasnije se pokaže, a to nam govore i strana iskustva, da ovakve kulture i u vrlo razvijenim poljoprivrednim prilikama nađu svoje mjesto.

U prvom redu, s povećanim standardom sortiment ishrane postaje raznoličniji. Potrošač postaje izbirljiviji. U razvijenijim prilikama proizvodi heljdinog sjemena nailaze na razne primjene u kućanstvu.

Opstanak heljde će potpomoći naročito pčelarstvo. Moderno plantažno voćarstvo ne može se ni zamisliti bez pčelarstva. Kultura heljde osigurava pčelama pašu i u najsušnijem ljetnom periodu. Osim toga heljda se može uzgajati i kombinirano s nekim usjevima kao postrni krmni usjev.

Kod nas se npr. prije rata heljda uzgajala na cca 4400 ha s prinosom 6,5 q/ha (ukupno cca 28.587 q). Apsolutno se uzgaja najviše u Hrvatskoj, a relativno najviše u Sloveniji (924 ha s prinosom 6,6 q/ha).

U Sloveniji se najviše uzgaja u bivšim kotarevima: ljubljanski, lički, logački, ptujski i mariborski.

Poslije II svjetskog rata sjeme naše heljde bilo je jako zaraženo sjemenom tatarske heljde (*Fagopyron tataricum*). Plod obične i tatarske heljde gotovo je isti po veličini. Sjeme tatarske heljde je ipak nešto manje. Ono se od obične heljde razlikuje naročito time, što su mu bridovi kao naborani. Sjeme tatarske heljde je vrlo teško odstraniti iz sjemena obične heljde. Naši zakonski propisi su vrlo rigorozni u pogledu čistoće sjemena obične heljde. Sjeme tatarske heljde tretira se kao vrlo opasni karantenski korov.

U toku 1950. god. prikupili smo nekoliko uzoraka sjemena heljde iz Slovenije i analizirali sastav sjemenskih korovnih primjesa. Prema frekvenciji (učestalosti) sjemenki korova grupirali smo u četiri skupine:

a) vrlo česti korovi	— X
b) česti korovi	— O
d) manje česti korovi	— +
d) rijetki korovi	— .

Vrlo česti korovi su zastupani u 75—100% uzoraka; česti u 50—75% uzoraka i manje česti u 25—50% uzoraka i rijetki korovi 25% uzoraka.

Iz tabele je vidljivo, da je s najvećim stepenom frekvencije baš zastupan karantenski korov *Fagopyrum tataricum* i proso (*Panicum miliaceum*). Kao češće nečistoće su sjemenke korova: *Digitaria sanguinalis*, *Echinochloa crus galli*, *Polygonum lapathifolium* i *Setaria glauca*.

SJEMENSKE KOROVSKJE PRIMJESE U SJEMENU HELJDE IZ SLOVENIJE (ZETVA 1952)

Lokaliteti Korovske vrste											
	Vas Kapela	Podleknik pri Ptujju	Vas Muršak	Vas OKoslavci	Ružički Vrh	Radgona Palice	Ljubljana	Črešnjev- ci	Radgona	Podleknik pri Ptujju	Frekven- cija
<i>Fagopyron tataricum</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
<i>Panicum niliaceum</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
<i>Digitaria sanguinalis</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Echinocloa crus galli</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Polygonum lapathifolium</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Setaria glauca</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Avena sativa</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>Chenopodium album</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>Agrostemma githago</i>
<i>Brassica sp.</i>
<i>Cichorium intybus</i>
<i>Raphanus raphanistrum</i>
<i>Scleranthus annuus</i>
<i>Setaria viridis</i>
<i>Trifolium pratense</i>
<i>Triticum vulgare</i>
<i>Vicia hirsuta</i>

Pitanje čistoće sjemena heljde obzirom na jaku zakorovljenost tatarskom heljdom slično je kao djetelina i grahorica s vilinom kosom. Tatarska heljda snizuje ne samo količinu, nego i kvalitet proizvoda. Ona praktično nije upotrebljiva za ljudsku ishranu. Osim toga, kako smo naprijed spomenuli, sjeme tatarske heljde teško je odstraniti čišćenjem iz sjemena obične heljde, jer je sjeme obadviju vrsta gotovo iste težine i veličine.